

Opinnäytetyö (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Musiikkipedagogi

2010

Erna Westerlund

NUOTTILUKIHÄIRIÖKÖ ONGELMA?

– oppimishäiriön kohtaaminen soittotunnilla

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Erna Westerlund

NUOTTILUKIHÄIRIÖKÖ ONGELMA?

–oppimishäiriön kohtaaminen soittotunnilla

Tämä kirjallinen opinnäytetyö käsittelee nuottilukihäiriötä. Määrittelen nuottilukihäiriön yhdeksi oppimishäiriön muodoksi, sekä rinnastan sen dysleksiaan.

Toisessa luvussa pohdin mikä on nuottilukihäiriö. Miten se ilmenee ja miten opettaja voi soitonoppilastaan tarkailemalla ja haastatteleamalla pohtia, onko oppilaalla nuottilukihäiriö. Käsittelem myös ilmiön taustalla olevia neurologisia syitä.

Kolmannessa ja neljännessä luvussa lähestyn ilmiötä ensin oppilaan ja sitten opettajan näkökulmista. Oppilaan näkökulmassa käytän esimerkkinä omaa piano-oppilastani. Tarkoitukseni on antaa soitonopettajille tuntumaa nuottilukihäiriöisen oppilaan ajatuksiin, reflektoiden oman piano-oppilaani soittotunneilla esille tulleita ajatuksia.

Viidennessä luvussa käsittelem käytännön tasolla erilaisia tarjolla olevia toimintamalleja nuottilukihäiriöisen oppilaan opettajan avuksi. Lopuksi käsittelem lyhyesti opinnäytetyöni aiheen kannalta vartenotettavia musiikinopetuksen metodeja, sekä esittelen muutamia erilaisia terapiamuotoja.

Opinnäytetyöni johtopäätöksenä totean, ettei nuottilukihäiriö ole ongelma. Se täytyy kuitenkin tiedostaa ja opettajan tulee ottaa se huomioon opetuksessaan.

ASIASANAT:

Nuottilukihäiriö, lukihäiriö, dysleksia, oppimisvaikeudet

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Music Degree programme | Music Pedagogue Specialisation

2010 | Pages 30

Instructors: Jukka Juvonen, Soili Lehtinen

Erna Westerlund

IS DYSLEXIA WITH MUSIC NOTATION A PROBLEM?

-encountering a learning disability at a music lesson

This written thesis is about dyslexia within music studies and especially reading notes. I determine dyslexia with notation as one form of learning disability. I also parallel it to dyslexia with normal text.

In the second chapter I'm reflecting what is dyslexia within music studies. How it comes apparent and how the teacher can find out if the student has such dyslexia, by observing and interviewing the student. Also I'm considering the neurological reasons behind dyslexia.

In the third and fourth chapter I'm approaching the phenomenon first from the students side and then from the teachers side. I'm using one of my piano students as an example. My intention is to give teachers a chance to get acquainted with the thoughts and feelings of the person on the other side of the teaching situation, by reflecting some thoughts that came up during lessons with my piano student.

In the fifth chapter I'm offering some different practical patterns of activity for the lesson situation. Finally I'm also writing about some teaching methods in music, from my thesis subjects point of view, and I'm introducing some forms of therapy.

As a conclusion of this thesis I note that dyslexia with music notation is not a problem. The teacher has to be aware of it and take into account when teaching.

KEYWORDS:

music and dyslexia, dyslexia, learning disability

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MIKÄ ON NUOTTILUKIHÄIRIÖ	6
2.1 Nuottilukihäiriö osana muita oppimishäiriöitä	6
2.2 Lukihäiriön taustalla olevia neurologisia syitä	7
3 OPPILAAN NÄKÖKULMASTA	9
3.1 Vaikeuksia matkan varrella - Nuotit hukassa	9
3.2 Nuottilukihäiriön vaikutus motivaatioon	10
4 OPETTAJAN NÄKÖKULMASTA	12
4.1 Nuottilukihäiriöisen oppilaan soitonopetuksen tavoitteista	12
4.2 Nuottilukihäiriöisen oppilaan oppimisen edistymisen arvioinnista	13
5 APUKEINOJA NUOTTILUKIHÄIRIÖISEN OPPILAAN SOITONOPETUKSEEN	14
5.1 Soittaminen ilman nuotteja	14
5.2 Käytännöllisiä vihjeitä nuottilukihäiriöisen oppilaan opetustilanteeseen	18
5.3 Nuottilukihäiriöiselle soveltuvia kotitehtäviä	20
5.4 Erilaisia terapiavaihtoehtoja avuksi nuottilukihäiriöiselle soittajalle	22
6 LOPUKSI	25
LÄHTEET	26
LIITTEET	28
Liite 1	28
Liite 2	29
Liite 3	30

1 JOHDANTO

Kiinnostuin soitonoppilaan nuottilukihäiriöstä, kun asia tuli vastaan pianonsoiton opettajan työni kautta. Yhdellä oppilaistani oli vaikeuksia oppia nuotteja, vaikka hänellä oli siihen kaikki edellytykset. Tunneilla huomasin, ettei lukemisesta vain tullut mitään. Hän oli 8-vuotias tyttö, pärjäsi koulussa, oli tunneilla aktiivinen ja teki kotiläksynsä. Kappaleet hän oppi ulkoa esimerkistä. Nuotinluku ei onnistunut millään. Olen seurannut hänen reagointiaan hänelle annettuihin tehtäviin sekä keskustellut hänen kanssaan paljon. Olen käynyt keskustelua myös hänen vanhempiansa kanssa. Nuottilukihäiriöstä en ollut kuullut mitään, ennen kuin aloin epäillä sitä oppilaani kohdalla. Olen ollut ala-asteella tuntiopettajana. Siellä puhuin muiden opettajien kanssa (tekstin)lukihäiriöstä, vaikka pienessä kyläkoulussa ei yhdelläkään lapsella juuri sinä vuonna sellaista ollut. Etsin kirjallisuutta ja opetusmateriaalia piano-oppilaalleni, mutta en löytänyt kuin pieniä artikkeleita ja kirjan lukuja, joiden tehtävänä tuntui olevan lähinnä informoida lukijaa ongelman olemassaolosta, mutta ei niinkään esitellä mitään ratkaisuja ja apuvälineitä opettajalle. Lopulta löysin muutamia erinomaisia vinkkejä nuottilukihäiriöisen lapsen opetukseen. Suurin osa materiaalista jota luin, koski erilaisia oppimishäiriöitä, mm. lukihäiriötä eli dysleksiaa. Tätä materiaalia sovelsin aiheeseeni, periaate eri oppimishäiriöillä oli lukemani perusteella sama. Tässä opinnäytetyössäni keskityn kuitenkin vain nuottilukihäiriöön.

Ajatukseni oli, että tämä kirjallinen opinnäytetyöni antaisi tietoa nuottilukihäiriö-ongelman olemassaolosta, sen mahdollisista syistä sekä muutaman käytännöllisen idean soitonopettajalle, jolla on lukivaikeuksia omaava soitonoppilas. Tarkoitukseni on antaa opettajille näkökulmia myös oppitilanteen toiselle puolelle, oppilaan kokemusten kautta.

2 MIKÄ ON NUOTILUKIHÄIRIÖ

2.1 Nuottilukihäiriö osana muita oppimishäiriöitä

Nuottilukihäiriö on oppimishäiriö. Dysleksiasta, eli lukihäiriö käsitetään usein liittyvän vain tekstin lukemiseen ja kirjoittamiseen. Sama ilmiö voi myös koskea monia muitakin oppimisessa tarvittavia taitoja. Voi olla mm. keskittymisvaikeuksia, puhe voi olla vaikeaa tuottaa, kuulossa voi olla häiriöitä, motorisia vaikeuksia jne. (vaikka fyysisiä syitä näihin ei olisikaan). Tutkimuksissa on todettu, että oppimishäiriöt johtuvat poikkeavuuksista aivojen toiminnassa. (Hintikka & Strandén 2000, 19, 22.) Nuottilukihäiriön voi rinnastaa muihin oppimishäiriöihin. Samalla lapsella voi olla useampia eri oppimisvaikeuksia, riippuen aivojen toiminnan poikkeavuudesta, sekä siitä, missä aivojen osassa poikkeavuus ilmenee. Pohdin, onko nuottilukihäiriössä kyse samasta ongelmasta kuin tekstin lukihäiriössä, vai onko ongelma enemmän visuaalisen tai matemaattisen hahmottamisen puolella. Nuottisysteemi on kuva, jota luetaan kuin tekstiä vasemmalta oikealle. Se käsittää korkeuseroja pystysuunnassa ja paljon pienten merkkien avulla jaettua informaatiota. Mitä enemmän asiaa mietin, ihmettelin miksi loppujen lopuksi niin harvalla henkilöllä on vastaavanlaisia ongelmia oppia lukemaan nuotteja, lukeminenhan vaatii aivoilta valtavan paljon!

Nuottien lukemisen vaikeus ilmenee monesti liian myöhään. Moni oppilas lopettaa soittoharrastuksen ennen kun opettaja ehtii reagoida asiaan. Lukihäiriötä voi olla eri tasoja. Häiriö voi olla lievä tai hyvin vahva. Lapsi voi muuten kehittyä ja oppia normaalisti. (Hintikka & Strandén 2000, 24.) Opettajan ei ole aina helppo erottaa oppimishäiriötä muista oppimista vaikeuttavista syistä. Lapsi ei ole kehittynyt vielä tarpeeksi pystyäkseen lukemaan nuotteja tai hän ei opettele asiaa kotonaan yhtään, jolloin oppiminen hidastuu.

Jotta opettaja erottaisi onko kyseessä lukihäiriö, voi pohtia seuraavia asioita:

- onko oppilaalla muita vaikeuksia oppia, esim. motorisia tai muistiongelmia
- onko koulussa ongelmia lukemisessa, kirjoittamisessa, matematiikassa tai liikuntatunneilla
- onko oppilaalla jokin fyysinen syy siihen, ettei nuottien lukeminen onnistu, onko silmissä ongelmia, kääntääkö hän päätään lukiessaan nuotteja
- väsykö oppilas nopeasti tunnilla, vaatiiko nuottien katsominen ja lukeminen erityisen paljon energiaa, jaksaako hän keskittyä
- jos tunnilla opettelette yhden nuotin läksykappaleen nuoteista, keskittyen vain siihen asiaan kerrallaan, käyden läpi nuotin nimen ja sijainnin viivastolla sekä soittimessa, löytääkö oppilas saman nuotin uudelleen kappaleen eri kohdista
- katoavatko jo opitut nuotit muistista viimeistään seuraavaan tuntiin mennessä
- arvaileeko lapsi nuottien nimiä vielä pitkänkin ajan päästä, kun lapsi ei opi nuotteja, hän väsy yrittämiseen ja ryhtyy helposti arvailemaan vastauksia
- onko oppilaan dominanssikuvio unilateraali vai ristikkäinen (lue 2.2 neurologiaa)

(Grunwald 1996, 52-53.)

2.2 Lukihäiriön taustalla olevia neurologisia syitä

Lukemisen hahmotusongelma johtuu neurologisesta häiriöstä, jossa kommunikaatio eri aivopuoliskojen välillä ei toimi normaalisti. Eri aivopuoliskoilla on tunnetusti eri tehtävät. Toinen aivopuoliskoista on *dominantti hemisfääri* ja toinen *subdominantti hemisfääri*. Dominantti puolisko ohjaa motoriikkaa ja rationaalista ajattelua, subdominantti aivopuolisko on mielikuvituksen ja tunteiden puolisko, mutta myös synteessin työstämisen puolisko, toisin sanoen

se kerää kaiken irrallisen tiedon mielekkääksi kokonaisuudeksi. (Grunwald 1996, 40.) Aivojen välittäjäaineet kuljettavat informaatiota sähköisinä impulsseina keskushermostossa. Nämä välittäjäaineet voivat olla erilaisia ihmisillä joilla on oppimishäiriöitä, kuin niillä joilla häiriöitä ei ole. Myös aivopuoliskojen työjärjestys, dominanssikuvio, voi olla epäselvä. Esim. vaikka aivojen kuulokeskus on oikeassa aivopuoliskossa ja normaalisti ihminen kääntää oikean korvan kohti ääntä kuullakseen paremmin, saattaa dysleksikko kääntää vasemman korvan kohti ääntä, jolloin aivoilla kestää kauemmin käsitellä ääntä. (Hintikka & Strandén 2000, 36.) Tieto aivopuoliskojen välillä kulkee aivokurkiaisien (*corpus callosum*) kautta (Kalat 2009, 404). Se on tiedonsiirtoväylä joka koostuu hermoradoista. Aivokurkiaisien toiminnassa voi olla häiriöitä. Kun informaatio eri aivopuoliskojen välillä ei kulje normaalisti, on seurauksena se, ettei luettu nuottisysteemi hahmotu kokonaiseksi kuvaksi vaan se pysyy erillisinä nuotiston paloina. Dolf Grunwald kertoo kirjassaan Anna persoonallisuutesi puhua (1996, 38-39, 55), että tällaisessa tilanteessa opetuksen tulisi vaikuttaa etupäässä ei-vallitsevan, eli subdominantin aivopuoliskon kautta. Hän kirjoittaa myös aivojen dominanssikuvioista.

Unilateraali dominanssikuvio

Ihminen on yleensä joko oikea- tai vasenkätinen. Oikeakätisellä ihmisellä vasen aivopuolisko on dominantti ja vasenkätisellä taas oikea. Silmä, korva, käsi ja jalka saavat impulssinsa vastakkaisesta aivopuoliskosta. Usein oikeakätisen oikea silmä ja oikea jalka ovat vahvempia kuin vasemmanpuoleiset. Eli samanpuoleiset raajat ja silmä ovat vahvoja, dominoivia. Vasen aivopuolisko ohjaa oikeanpuoleista osaa vartalosta.

Ristikkäinen dominanssikuvio

Esimerkiksi oikeakätisellä ihmisellä onkin vasen silmä vahvempi kuin oikea. Mutta oikeanpuoleinen käsi ja jalka ovat edelleen dominoivia. Ristikkäinen dominanssikuvio aiheuttaa ongelmia hahmottamisessa, koska aivopuoliskojen välinen työnjako ei olekaan selkeä.

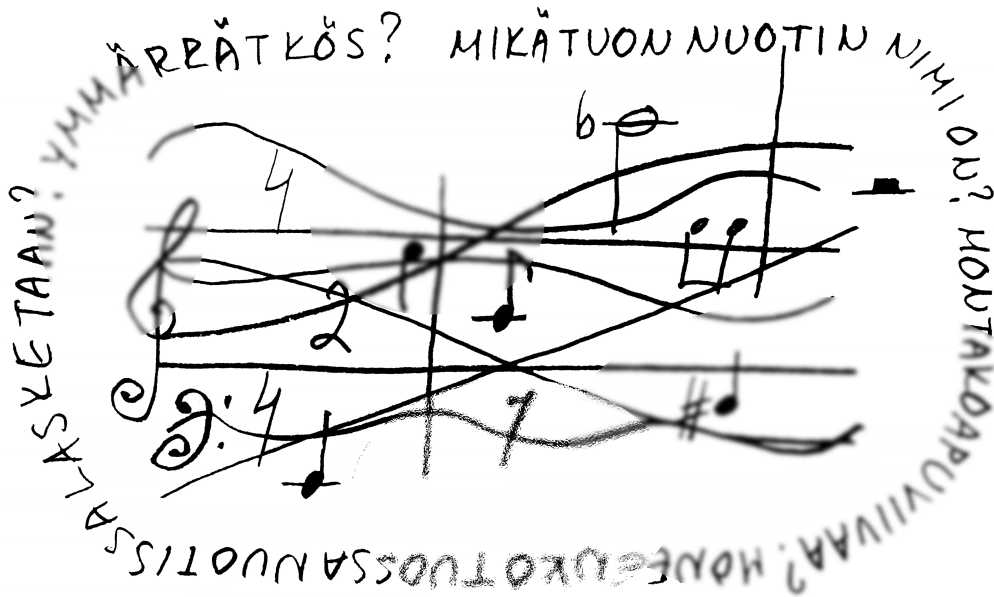
3 OPPILAAN NÄKÖKULMASTA

3.1 Vaikeuksia matkan varrella - Nuotit hukassa

Kun oppilaani alkoi 3-vuotiaana käymään luonani soittotunneilla, ensin emme soittaneet pianoa ollenkaan. Keskityimme musiikkiin muuten, kuuntelun ja liikkeen kautta. Lauloimme myös paljon. Hän oli luonani ikäänkuin musiikkileikkikoulussa. Sinä aikana, kun oppilaani on käynyt tunneillani, hänellä ei ole ollut mitään muuta poikkeavan hankalaa kohtaa musiikin opiskelussa kuin nuottien lukeminen. Nyt kun olemme viimeisen kahden vuoden ajan soittaneet pianoa ja opetelleet soittamaan sekä ulkomuistista että nuoteista, hänen negatiivinen asenteensa nuotteja kohtaan on tullut esille. Esiin on tullut myös ettei hän muista opeteltuja nuotteihin liittyviä asioita seuraavalla tunnilla. Pikkuhiljaa mielessäni kehittyi ajatus mahdollisesta nuottilukihäiriöstä.

Oppilaani ongelmana tuntuu olevan hahmottaminen. Hän ymmärtää ja muistaa kaikki nuottisysteemin, eli kokonaisen nuotiston erilliset osat ja niiden nimet. Mutta kun nämä osaset liitetään toisiinsa kokonaiseksi systeemiksi, hän ei enää pystykään erottamaan samoja osasia, vaan unohtaa niiden nimet ja merkitykset. Nuottien nimet sekoittuvat niiden keston ja sorminumeroihin, nuottiviivastolla tuntuu olevan viivoja ja välejä joka kerta eri määrä jne. ”Kuin pallot hyppisivät ja viivat kiemurtelisivat.”

Hän arvaili nuottien nimiä koko ajan. Hän ei jaksanut keskittyä lukemaan nuotteja, koska samantien kun hän oli lukenut yhden nuotin ja siirtyi seuraavaan, edellinen karkasi jo muistista. Nuotin lukemiseen meni niin paljon energiaa, ettei muisti jaksanut toimia niinkuin olisi pitänyt. Tämä on yleistä dysleksikoilla, energia menee tekniseen lukemiseen, eikä sitä jää luetun ymmärtämiseen. (Hintikka & Strandén 2000, 26) Turhautuminen tunnilla on voimakasta, siksi opettaja ei voi yhden oppitunnin aikana käsitellä nuotteja kovin pitkää aikaa kerrallaan.

3.2 Nuottilukihäiriön vaikutus motivaatioon

Oppilaani motivaatio on välillä kovalla koetuksella. Hän kokee epäonnistuvansa jokaisessa pianotunnilla käsiteltävässä asiassa, koska ei opi yhtä tunnilla käsiteltävää asiaa - nuotteja - aivan heti. Se, kuinka hän suoriutuu vaikeista tehtävistä nuotinluvun parissa, heijastuu kaikkeen tekemiseen tunneilla. Jos lukeminen ei suju, ei soittaminenkaan suju, kaikkeen syntyy vastahakoisuus. Hän pitää nuottien oppimista tärkeänä ja on myös todennäköisesti mielessään korostanut niiden merkitystä liikaakin. Niiden oppimisesta on tullut koetinkivi. Hän asettaa itse omat vaatimuksensa huimaavan korkealle.

Omasta mielestään piano-oppilaani ei tunne oppivansa ”yhtä nopeasti kuin muut”. Hän vertailee itseään koko ajan muihin lapsiin; siskoonsa ja muihin kavereihin, jotka soittavat pianoa. Hän kokee itsensä muita huonommaksi.

Oppilaani asenne nuotteja kohtaan on kielteinen. Hän suorastaan pelkää ja välttelee nuotteja, koska kokee ne ahdistavana. Hän ei koe tarvitsevansa, eikä halua opetella lukemaan niitä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että hän kokee nuottien oppimisen pakollisena. Ristiriitatilanne aiheuttaa ahdistusta ja turhautumista. Onnistumisen hetkinä hän kyllä nauttii nuottien piirtämisestä ja muutaman helpon nuotin soittamisesta, mutta ilo loppuu heti kun eteen tulee pienikin hankaluus. Turhautuminen tulee todella helposti. Hän nauttii ja jaksaa paremmin tunnilla ja kotiharjoittelun parissa, kun saa soittaa tuttuja kappaleita korvakuulolta. Hän nauttii myös leikin ja piirtämisen avulla tehtävistä kuuntelu- ja teoriaharjoituksista.

Hän pärjää koulussa hyvin. Lukeminen, kirjoittaminen, sekä matematiikka sujuvat. Hän harrastaa myös urheilua ja hänellä on kavereita. Vanhemmat ovat kannustavia ja välittäviä.

4 OPETTAJAN NÄKÖKULMASTA

Opettajana pidän oppilaani tilannetta suorastaan mielenkiintoisena. Kesti kauan ennen kuin uskalsin muodostaa oppilaani ongelmasta mitään mielipidettä, nuottilukihäiriöstä ei ole minulle ikinä opetettu mitään. En ollut ikinä edes kuullut siitä. Otin toki haasteen vastaan innostuneena.

Monesti lapsi, jolla on jokin oppimishäiriö, kokee huonommuutta ja hänen minäkuvansa on negatiivinen. Hän vertailee itseään muihin, eikä koe osaavansa eikä pärjäävänsä samalla tavalla kuin muut. Minäkuvan rakentuminen on erittäin tärkeä vaihe koko kehitysprosessissa. Opettajan tehtäväksi tulee musiikin opettamisen lisäksi kärsivällisyyden ja pitkäjänteisyyden opettaminen, sekä auttaa rakentamaan positiivista minäkuvaa. On hyvä kannustaa ilman liiallista painostamista, kehua, antaa palautetta (myös negatiivista) niin, että lapsi voi täysin ymmärtää palautteen ja sen syyt. Yleensä lapset arvostavat rakentavaa palautetta, jonka sisällön he voivat ymmärtää ja joka sopii heidän vahvaan oikeustajuunsa. Perusteleminen on tärkeää, erityisesti jos lapsi kysyy sitä.

Piano-oppilaani vertaili itseään jatkuvasti muihin. Viimeisen puolen vuoden aikana hän on kuitenkin vähentänyt vertailemista, minun ja vanhempiansa pyynnöstä. Tämä on hiukan helpottanut oppilastani keskittymään ja auttanut häntä opettelemaan asioita omalla tempollaan. Ryhmäopetus ei siis oikeastaan sovi nuottilukihäiriöiselle, edes omassa ryhmässä muiden nuottilukihäiriöisten kanssa, koska hänen tulee kyetä etenemään rauhassa juuri omaa vauhtiaan.

4.1 Nuottilukihäiriöisen oppilaan soitonopetuksen tavoitteista

Tärkeimpänä tavoitteenani pidän kaikkien oppilaideni musiikillisen harrastuksen jatkuvuutta ja edistymistä. Pyrin pitämään tunnin ilmapiirin oppilastani motivoivana ja yritän herättää hänessä halua musisoida. Olen huomannut oman

innostukseni tarttuvan häneen. Haluan opettaa hänet lukemaan nuotteja, mutta en koko harrastuksen kustannuksella. Olen sitoutunut työskentelemään hänen kanssaan pitkäjänteisesti, mielestäni se on nuottilukihäiriöisen lapsen opettajan velvollisuus. Olen halukas kehittämään itseäni opettajana, etsimään tarvittavia ongelman ratkaisukeinoja sekä etsimään ja tuottamaan itse tarvittavaa opetusmateriaalia.

Oppilaan henkinen jaksaminen on ensiarvoisen tärkeää. Musiikin on tarkoitus olla hauska harrastus, josta on iloa harrastajalleen. Siitä tulisi saada keinoja käsitellä tunteitaan ja toteuttaa luovuuttaan. Harrastus ei saisi olla ahdistuksen aiheuttaja, mitä se välillä tuntuu oppilaalleni olevan.

4.2 Nuottilukihäiriöisen oppilaan oppimisen edistymisen arvioinnista

Seuraan oppimisen etenemistä itse ja oppilaani vanhempien kautta. He seuraavat kotona lapsen harjoittelua, kuitenkin siihen puuttumatta. Keskustelen heidän kanssaan joka viikko lapsen pianotunnin yhteydessä. Kiinnitämme huomiota varsinaisiin opittuihin asioihin, mutta myös oppimisnopeuteen ja oivalluksiin. Pidän tärkeänä oppilaan mielipiteitä erilaisista opeteltavista asioista. Palautetta annan vanhemmille suullisesti ja oppilaalleni sekä suullisesti että kirjallisesti. Palautteeni on positiivista ja kannustavaa, oppilaan tarpeiden mukaisesti. Kiinnitän huomiota myös haasteellisiin asioihin. Yritämme yhdessä löytää positiivisuuden ja halun niiden oppimiseen. Oppilaan kanssa keskusteleminen on valtavan tärkeää. Oppilaan mielipiteillä ja ajatuksilla on ensisijainen asema opettajan pohdinnoissa ja kehityksen seuraamisessa. Jos oppilaalla on vaikea keskustella ajatuksistaan ja tunteistaan, voi opettaja antaa enemmän sellaisia tehtäviä, joissa oppilas joutuu tuomaan ilmi omia tuntemuksiaan, kuten esimerkiksi omia pienimuotoisia sävellystehtäviä, musiikin mukaan piirtämistä tai improvisointia annetussa selkeässä raamissa tai toimintaympäristössä. Esimerkiksi annettuihin I, IV ja V asteen soitteihin laulaa, soittaa tai kirjoittaa neljän tahdin mittainen melodianpätkä. (S.Lehtinen 2010.)

5 APUKEINOJA NUOTTILUKIHÄIRIÖISEN OPPILAAN SOITONOPETUKSEEN

5.1 Soittaminen ilman nuotteja

Voiko musiikkia opettaa kokonaan ilman nuotteja? Itsestään selvää – tietysti voi. Esimerkkejä myös siitä löytyy, mm. kansanmusiikista, jota on opetettu ja soitettu vuosisatoja ilman nuotteja. Monen erilaisen opetusmetodin mukaan opetus tapahtuu ensin ilman nuotteja, perustuen improvisaatioon ja/tai musiikin kokonaisvaltaiseen ja aktiiviseen kokemiseen. Näissä metodeissa siirrytään opetuksen edetessä myös nuottien opetukseen. Nuottilukihäiriöisellä lapsella nuottien lukeminen ei kuitenkaan yleensä onnistu edes eri metodien avulla tehdyn hyvän pohjustuksen jälkeen, neurologisten syiden takia.

Useista opetusmetodeista löytyy kuitenkin erittäin hyviä keinoja opettamiseen ilman nuotteja, myös vähän vanhempien ja pidemmällä olevien lasten ja nuorten soittoharrastuksen tarpeita ajatellen.

Steinerpedagogiikassa korostetaan improvisointia ja luonnollista musiikin kokemista. Musiikin avulla pyritään tukemaan lapsen kokonaiskehitystä. Siinä noudatetaan lapsen luonnollista ikäkausien mukaista kehitystä. Työkaluina ovat oma laulu ja soitto, sekä muu akustinen musiikki.

Montessoripedagogiikan mukaisessa opetuksessa käytetään omaa välineistöä, mm. nuotinlukulautoja ja montessorikelloja. Myös musiikkiliikunta on tärkeässä asemassa. Tässä metodissa hyödynnetään lapsen eri herkkyyksia, uusia asioita esitellään lapselle sopivan herkkyykskauden aikana, jolloin lapsi on avoin kyseiselle asialle ja oppii sen helpommin. Herkkyykskauden mentyä ohi saman asian oppiminen on huomattavasti vaikeampaa.

Suzukimenetelmässä korostetaan kappaleiden ulkoa osaamista. Nuoteista opeteltava materiaali onkin aluksi hyvin helppoa verrattuna ulkoa soitettavaan ohjelmistoon. Perusajatuksena on, että jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus musisointiin, vaikka nuotinlukutaitoa ei vielä olekaan. Taidot kehittyvät vain harjoittelemalla. Lahjakkuus ei ole vain synnynnäistä, vaan ympäristöllä on siihen suuri vaikutus.

Kodály-metodi perustuu kansanmusiikkiin ja säveltasojen ymmärtämiseen solmisaation avulla. Lapsen kokonaispersoonallisuuden kehittyminen musiikin avulla on tärkeää. Käytettäessä kunkin maan omaa kansanmusiikkia ja laulun sanoja oppimateriaalina, lapsen persoonallisuuden kehittyessä vahvistuu myös kansallinen identiteetti. Nämä tulevat musiikot tukevat taas osaltaan työnsä kautta kansallista kulttuuria.

Jaques-Dalcroze-metodissa musiikkia lähestytään liikkeen ja kehon kokemisen kautta. Nuotinlukua opetellaan vasta 2-3 vuoden rytmiikan ja säveltapailun opiskelun jälkeen. Opetus etenee helposta vaikeaan hyvin suunnitellusti. Musiikin teoriaa ja säveltapailua opetetaan merkkien lukemisen sijaan kehon kokemisella, tuntemisella sekä ilmaisulla. Työkaluina ovat oman kehon käyttäminen soittimena sekä kuuntelu.

Carl Orff-Schulwerk metodissa korostetaan sitä, että nuotit ovat vain muistiinpanoväline, ei itsetarkoitus. Nuotinluvun opetus aloitetaan vasta niin myöhään kuin mahdollista. Metodissa korostaan myös improvisointia. Työkaluja ovat oma puhe- ja lauluääni sekä kehosoitimet. Opettaja ei näytä valmiita esimerkkejä, vaan lasten tulee itse saada löytää omat ratkaisunsa annettuihin tehtäviin.

(Hongisto-Åberg ym. 1993, 188-199.)

Koska musiikin opiskeluun kuuluu eteneminen kohti vaativampien kappaleiden soittamista, soittajalta edellytetään normaalisti nuotinlukutaitoa. Kappaleita tulisi

voida harjoitella myös kotona ilman opettajan läsnäoloa. Tämä koskee lähinnä länsimaisen taidemusiikkiperinteen siirtämistä. Esimerkiksi kansanmusiikkia ja popmusiikkia soitetaan pääsääntöisesti ulkomuistista. Musiikin tyyliuunnan valinnalla voi myös olla lapsen musiikin harrastamiselle suuri merkitys. Ulkomuistista soittaminen on erityisen oleellinen taito oppilaalle, joka ei käytä nuotteja.

Jos oppilas, joka saapuu soittotunnille, ei nauti siitä musiikista mitä soittaa ja harjoittelee, ei harrastus tule olemaan ehkä hänen kohdallaan kovin pitkäikäinen. Todennäköisesti harjoittelu vähenee ja hiipuu pois. Mielestäni kaikenlaista musiikkia tulee soittaa ja näin opetella tietämään ja sietämään muutakin kuin vain sitä mistä itse eniten nauttii. Mutta jos soittotunneilla opetusta saa vain oppilaalle itselleen epämieluisaa musiikkia harjoitellen, ei innostus jaksa pysyä korkealla pitkään. Lapsi, jolla on jokin lisäongelma oppimisensa kanssa, vaatii mahdollisesti vielä enemmän innostamista kuin muut. Keskittyminen kohdistuu helposti negatiivisiin asioihin ja koko harrastus muuttuu vastenmieliseksi. On erittäin suositeltavaa hyödyntää opetuksessa erilaisia musiikkityylejä. Lapsi nauttii, kun saa soittaa hänelle tuttua ja mieluisaa musiikkia, mutta myös kun hän saa ahaa-elämyksiä tutustuessaan uusiin tyyliin, joista ehkä huomaa nauttivansa suuresti. Kevyt musiikki eri tyyliuuntineen, kuten pop, heavy, rap, r'n'b, jazz, blues, jne. on otollista sointujen käytölle, harmonian käsittelylle, melodioiden improvisoinnille, asteikkojen soittamiselle, transponoimiselle ja monen muun asian oppimiselle. Opettaja voi valita materiaalia myös sen mukaan, mitä aihetta hän haluaa käsitellä. Kansanmusiikki, sekä kotimainen että maailmanmusiikki, on myös hyvä keino päästä kokeilemaan yhteissoittoa. Kannattaa haastatella oppilasta hänen musiikkimaustaan, mutta myös innostaa häntä uuden kokemiseen. Jos oppilas kykenee lukemaan tekstiä normaalisti, on hyvä käyttää sointumerkkejä. Hän saa kokemuksen merkeistä soittamisesta.

Marja Linnankivi, Liisa Tenkku sekä Ellen Urho käsittelevät kirjassaan Musiikin didaktiikka (1988, 33) nuottisysteemin oppimisvaikeutta ja siihen liittyvää

vastahakoista asennoitumista. Kirjan tekijät perustelevat vaikeudet lapsen kehitysvaiheilla ja oppimisen muuttumisella juuri siinä kehitysvaiheessa. Lapsille opetetaan aluksi musiikkia kokonaisvaltaisesti liikkeiden, kuuntelun ja mielikuvituksen kautta. Tietyn kehitysvaiheen saavutettuaan, lapsille voidaan ryhtyä opettamaan nuotteja eri symbolien avulla (esim. numerot, kuvat, värit) (Brand, V. 2000). Oppimisvaikeudet ja –haluttomuus voivat johtua heidän mukaansa oppilaan kokemasta ristiriitatilanteesta, jossa törmäävät vanha, vapaa musiikin kokonaisvaltainen käsittely, sekä uusi, jäykempi symbolien harjoitteluvaihe. Tämän vaiheen käyvät läpi lähes kaikki lapset. Nuottilukihäiriöisellä tosin nuottien lukeminen ei suju pitkänkään harjoitusvaiheen jälkeen, toisin kuin muilla lapsilla.

Kun nuotit on hylätty, muodostuu ulkoa oppimisestä jopa tärkeämpi kyky kuin nuotteja lukevilla oppilailla. Kaikki materiaali täytyy oppia ulkoa heti tunnilla. Tietysti osissa, pieni pala kerrallaan, mutta silti on raskasta opetella uutta ulkoa koko ajan. Päivi Arjas kirjoittaa kirjassaan Iloa esiintymiseen – muusikon psyykinen valmennus (2001, 80) pianotaiteilija Walter Giesekestä, joka jo nuorena muisti ja soitti ulkoa massiivisia määriä länsimaista taidemusiikkia. Giesekestä kertoi oppineensa omalta opettajaltaan tekniikan, jolla muistaminen helpottui. Muistaminen ei ole pelkkä lahja, vaan nimenomaan tekniikka, jonka kuka tahansa voi oppia. Oppilas kuulee musiikista mallin opettajalta. Opettajan soittaman esimerkin tulisi olla mahdollisimman hyvä, virheetön ja jäsenelty, jotta oppilas saa musiikista oikeanlaisen kuvan mieleensä. Oppilaalle on hyvä antaa aikaa kuunnella tarkasti, antaa mielikuvituksensa muodostaa musiikista visuaalinen kuva. Sen jälkeen voi antaa oppilaan piirtää musiikista omat ”nuottinsa”. Värikynillä saa piirroksen tehtyä eroja osien, fraasien, rytmien ja soinnin yms. välille. Oppilas saattaa ajan kanssa kehittää oman systeemin piirroksiin, joka auttaa häntä muistamaan kappaleen. Mikä tahansa visuaalinen apu muistamiseen on hyväksi. Kaikki aistit yhdessä toimivat tehokkaimmin. On hyvä keskustella musiikin tuomista mielikuvista ja erityisesti tunteista. Tämä auttaa ulkoamuistamisen lisäksi musiikin hahmotusta ja tulkintaa. Motorista muistia harjoitetaan kuten muidenkin oppilaiden kanssa, siinä on hyödyksi se,

että harjoitettava osio muistetaan valmiiksi ulkoa. Silmät kiinni soittaminen herkistää tunto- ja kuuloaistia viemällä pois näköaistin. Ulkoamuistaminen vahvistuu kun kiinnitetään huomiota kaikilla eri aisteilla muistamiseen.

5.2 Käytännöllisiä vihjeitä nuottilukihäiriöisen oppilaan opetustilanteeseen

Oppilaani tuntuu ahdistuvan oman riittämättömyytensä vuoksi hyvin helposti, joten itse tuntutilanne on pidettävä hyvin helppona ja oppilaalleni miellyttävänä. Vaikeat tehtävät käsitellään kyllä, mutta antamalla niille turhaa painoa ja pitämällä käsittelytilanne lyhyenä, siirtyen sitten taas helpompaan tehtävään. Käytämme paljon toistamista, jopa saman tunnin sisällä, esim. alussa käsitelty asia käsitellään uudestaan tunnin lopussa ennen kotiinlähtöä. Itse pyrin olemaan aina hyvin pitkäjänteinen ja kannustava, ilman että korostaisin liikaa juuri nuotinlukua kaikkien muiden opettävien asioiden joukosta. Nuotit eivät saa muodostua painajaiseksi, johon oppilas ei uskalla kajota. Ainoa varsinainen vaatimukseni tunnilla on, että oppilas yrittää parhaansa. Joka tunti on erilainen. Käytän pianon lisäksi paljon laulamista ja liikettä. Etenen pikkuhiljaa, yksi asia kerrallaan. Opettaessani joudun usein sanomaan ettei kaikkea tarvitse oppia heti.

Soitossa edistyminen on tärkeää, muuten oppilas turhautuu. Opettajan tehtävänä on olla lempeä mutta sopivasti vaativa. Opettajan tulee koko ajan seurata, mihin uskoo oppilaan kykyjen riittävän juuri sinä päivänä. Olen herkistynyt seuraamaan tilannetta.

Dolf Grunwaldin (1996, 55) mukaan opetuksen tulee lähestyä oppilasta subdominantin aivopuoliskon kautta. Oman oppilaani kohdalla tämä tarkoittaa, että opetukseni tulisi kohdistua hänen mielikuvituksensa suuntaan. Olenkin paljon lisännyt tunneillemme kuuntelutehtäviä, piirtämistä tai liikkumista musiikin mukaan sekä oppilaan omaa säveltämistä. Erityisesti säveltäminen on ollut hänelle mieleen. Ensimmäiset omat kappaleet ”Kissan pehmeä tassu” sekä

”Peikon uni” tuottivat suurta riemua ja lisäsivät motivaatiota myös nuotteja kohtaan, koska kirjoitimme sävellykset nuoteille, jotta kappaleet eivät unohtuisi.

Tuntoaisti on tärkeä. Soittaa voi myös silmät kiinni, tuntea etäisyydet kolmiulotteisesti, voimakkuudet millä soittaa, kuunneella herkistyneesti. Kannattaa laulattaa oppilaalla yksittäisiä ääniä, melodioita ja soinnun eri ääniä. Tämä harjoittaa myös muistia. Rytmejä voi harjoituttaa kehon avulla, kävelemällä, hyppimällä, taputtamalla, tömistelemällä tai suullisesti tavuja toistaen.

Nuottilukihäiriö on, kuten mainitsin jo aikaisemmin, oppimishäiriö. Vaikka lapsella ei välttämättä ole muita oppimista vaikeuttavia piirteitä, voi lapselle koitua yllättävän suuria ongelmia nuottilukihäiriöstä – peruskoulussa, lukiossa, musiikkikoulussa, musiikkiopistossa, ja myöhemmin sitten ammattiopinnoissa. Peruskoulun opetussuunnitelmaan on sisällytetty 5.-9.-luokkalaisille musiikin merkintöihin tutustumista. Jos lapsi ei harrasta musiikkia, ongelmat nuottien kanssa eivät välttämättä tule varsinaisesti ikinä esille. Nuotteja käsitellään yleensä hyvin vähän, eikä vaatimukset ole paljoakaan arvosanaan vaikuttavia. Sekä peruskoulun että lukion opetussuunnitelmat painottuvat musiikin kokemiseen ja musisoimiseen yksin ja ryhmissä (Opetushallitus 2003, 2004).

Musiikkikouluissa ja -opistoissa tilanne on toisenlainen peruskouluun verrattuna. Opetussuunnitelmaan kuuluu nuottien lukeminen ja kirjoitus. Päätötodistusta varten vaaditaan tämä taito. Mutta onneksi suunnitelmassa on otettu huomioon myös ihmisten eri elämäntilanteet. Opetussuunnitelmassa on seuraavanlainen kohta:

10§ Oppimäärän ja opetuksen yksilöistäminen

”Mikäli oppilas ei vammaisuuden, sairauden tai muun näihin verrattavissa olevan syyn vuoksi kykene opiskelemaan oppilaitoksen opetussuunnitelman mukaisesti, opetussuunnitelman tavoitteita voidaan yksilöllistää vastaamaan oppilaan edellytyksiä. Tällöin oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma, jossa määritellään opiskelun tavoitteet, opiskeluaika, opetuksen toteuttamistapa, tarvittavat tukitoimet, mahdolliset suoritukset ja arviointimenettely.

Opetusta suunniteltaessa on otettava huomioon, että opintojen tavoitteet ovat musiikkikasvatuksellisia. Tavoitteissa painottuvat oppilaan musiikillisten kykyjen ja taitojen kehittäminen hänen omista lähtökohdistaan käsin sekä musiikin elämyksellinen kokeminen. Opetusta voidaan toteuttaa sekä yksilö- että ryhmäopetuksena.”

(Opetushallitus 2002, 11)

Nuottilukihäiriö ei estä musiikin opiskelua. Jos mietin esimerkiksi näkövammaista tai sokeutunutta soittajaa, he pärjäävät musiikissa aivan yhtä hyvin kuin näkevät ja nuotteja lukevat. Opetus täytyy vaan toteuttaa hiukan eri tavalla, koska nuottien antamaa muistitukea ei ole käytettävissä. Opettaja pääsee käyttämään myös toisenlaista osa-aluetta ammattitaidostaan, kun nuotteja ei voi pitää itsestäänselvyytenä. Jos oppilas on näkevä ja osaa lukea, mutta ongelmana on nuottilukihäiriö, voi muistiinpanoja tehdä esimerkiksi vihkoon, jotka auttavat läksyjen ja niiden yksityiskohtien muistamisessa.

5.3 Nuottilukihäiriöiselle soveltuvia kotitehtäviä

Annan oppilaalleni vain sellaisia tehtäviä, joista tiedän hänen selviytyvän yksin. Käytän paljon *laatikkonuotteja* (Rouhe 2001), joissa näkyy selvästi nuotin nimi

(oppilas saa usein itse täydentää nuotin nimen laatikon sisään), korkeus (laatikoiden sijoitus toisiinsa nähden) ja nuotin kesto (laatikon koko) (Liite 1). Opittuaan käyttämään laatikkonuotteja oppilas kykenee yhdistämään merkitykset kullekin nuotiston osa-alueelle. Laatikkonuoteissa oppilas voi ikäänkuin alleviivattuna nähdä myös normaalin nuotiston eri osat, joihin laatikoita sitten vertaillaan soittokappaleiden yhteydessä. Useimmiten pyydän oppilastani kirjoittamaan kappaleen tavallisille nuoteille sen jälkeen kun hän on ensin oppinut soittamaan sen kunnolla laatikkonuottien avulla. Oppilaani on suoriutunut tehtävistä useimmiten erinomaisesti. Laatikkonuottien, sekä muiden nuotinlukua helpottavien välineiden, esim. värinuottien ja rytmikorttien, avulla oppilas voi nähdä yhden nuotiston osa-alueista ja keskittyä siten vain siihen yhteen asiaan kerrallaan. Tämä helpottaa lukuprosessia ja erityisesti aivopuoliskojen välillä tapahtuvaa kokonaishahmottamista.

Eloise Ristad esittelee kirjassaan *A Soprano On Her Head* (1982) toisen keinon, jolla voi jotenkin helpottaa vaakasuoran nuottiviivaston hahmotusta, nimenomaan pianonsoittoa opettaessa. Tässä metodissa käännetään nuottiviivasto pystysuoraan ja verrataan sitä pianon koskettimistoon. Näin nuottien sijoitus viivastolla osuu yhtenevästi pianon koskettimien kanssa (Liite 2). Tämän metodin kohdalla huomasin, että ongelmaksi voi muodostua edelleen nuottien keston sekoittuminen nuotin nupin sijaintiin viivastolla sekä nuottisysteemin ”sekoittuminen silmissä”, kuten oppilaani kuvaili visuaalista hahmotusvaikeuttaan.

Kun opettaja onnistuu löytämään kappaleen joka on oppilaan taitoihin nähden sopivan tasoinen sekä oppilaalle mieleinen, oppilas pystyy sitä kotonakin harjoittelemaan esim. laatikkonuottien avulla. Oppilas iloitsee oppimastaan musiikista suuresti ja innostuu harjoittelemaan entistä enemmän.

5.4 Erilaisia terapiavaihtoehtoja avuksi nuottilukihäiriöiselle soittajalle

On olemassa erilaisia terapiamuotoja, joista saattaa olla suurta hyötyä lapselle jolla on oppimishäiriö. Monesti lapsella voi esiintyä useita eri oppimishäiriön muotoja, joten terapia voi olla apuna näiden kaikkien kehittämiseen (Hintikka & Strandén 2000, 24). Esittelen tässä muutaman mahdollisen terapiamuodon.

Musiikkiterapia

Toisin kuin yleisessä musiikkikasvatuksessa, musiikkiterapian ensisijainen tavoite ei ole musiikillinen kasvatusta, vaan musiikkia käytetään jonkin muun hyödyllisen kehityksen välineenä. Musiikki luo yhteyden hoidettavan ja terapeutin välille, yhteisen kokemuksen kautta. Terapiassa kuunnellaan, lauletaan ja soitetaan, mutta tarkoitus ei ole oppia musiikillisia taitoja, vaan tarkoitus on saada välineitä itseilmaisuun ja yhteistoimintaan. Muita työvälineitä ovat improvisointi, liikkuminen musiikin mukaan, laulujen tekeminen, musiikkimaalaus ja fysioakustinen hoito. Musiikki aktivoi alitajuista, tiedostamatonta mielenmaisemaa. Sen avulla on turvallista käsitellä kaikenlaisia tunteita.

Toiminnallinen musiikkiterapia on erikoistunut hoitamaan fyysisiä toimintoja. Siksi se soveltuu erityisen hyvin myös lukihäiriöisille. Lähtökohtana on lapsen luonnolliset valmiudet kehittyä, hänen biologinen kypsyntäprosessinsa. Ikää ei katsota, vaan hänen todellista kehitystasoaan. Terapian toimintataso suhteutetaan tähän. Itsetunto kohenee, kun lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Tavoitteena on oman kehon parempi ja suunnitellumpi hallinta. Toiminnallisessa terapiassa terapeutin ja hoidettavan kommunikointi on sanatonta, ei anneta valmiita malleja, vaan hoidettavan on löydettävä itse toimintatapansa. Hoidettavan käytössä on erilaisia rytmi-instrumentteja ja puhallinsoittimia, joiden käyttöön ei tarvita soittotaitoa. Terapeutin työvälineenä on piano, jolla hän myötäilee hoidettavan soittoa, vastaten hänen tasoaan. Terapeutti seuraa ja ennakoii hoidettavan toimintaa ja käyttäytymistä. Näin

hoidettava saa onnistumisen kokemuksia ja häntä aktivoidaan vähitellen laajentamaan toimintaansa.

Musiikkikasvattajat voivat käyttää musiikkiterapiaa osana työtään esimerkiksi ennaltaehkäisevässä mielessä tai lapsen kanssa, jolla on erityistarpeita. Mutta erityisen tärkeää on, että opettajalla on tähän koulutus, asiantunteva työnohjaus, ja mahdollisuus pitkäjänteiseen ja tiiviiseen työskentelyyn lapsen kanssa. (Hongisto-Åberg 1993, 206-217.; Suomen musiikkiterapiayhdistys)

Psykoterapia

Psykoterapian muotoja ovat mm. psykodynaamiset ja kognitiiviset psykoterapiat, ratkaisukeskeinen terapia ja perheterapiat. Terapeutti päättää mikä muoto sopii kulloiseenkin tapaukseen. Psykoterapeutti on aina koulutuksen saanut, Terveystieteiden oikeusturvan rekisteröimä ammattilainen. (Mielenterveyden Keskusliitto 2010)

Toimintaterapia

Toimintaterapia on kuntoutusta. Se perustuu terapeutin ja hoidettavan väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Siinä toimintaa käytetään terapeuttisesti, tarvittavia taitoja harjoitellaan hyvin konkreettisesti. Toiminta valitaan ja sopeutetaan hoidettavan tarpeiden ja toimintakyvyn mukaan. Ajatuksena on myös, ettei hoidettava parane yksin, vaan hänen ympärilleen tarvitaan aina tukijoita. Toimintaterapeutti on ammattilainen, joka on Valviran valvonnan alainen. (Suomen toimintaterapeuttiliitto ry 2010; Talvenheimo-Pesu 2003, 4.)

Neuropsykologinen kuntoutus

Neuropsykologia tutkii aivojen ja ihmisen psyykkeen välisiä suhteita. Terapia perustuu siihen, että selvitetään hoidettavan ihmisen kyvyt, ongelmat ja tarpeet. Hoitosuunnitelma tehdään tämän pohjalta, se on hyvin yksilöllinen. Terapeutti myös huomioi hoidettavan kehitystason. Terapia tähtää ongelman korjaamiseen ja vähentämään häiriön merkitystä kokonaiskehitykselle.

Lähtökohtana on vuorovaikutus terapeutin ja hoidettavan välillä, myös perhe otetaan mukaan.

(Terapeija terapiakeskus 2010)

Sensomotorinen kuntoutus

Sensomotorinen kuntoutus perustuu epätarkoituksen mukaisesti toimivien aistien hoitamiseen, aistien yhteisen tasapainon ja harmonian etsimiseen. Yksi terapian ajatuksista on hoitaa myös ns. lapsuusajan primitiivirefleksejä, jotka saattavat häiritä erityisesti motorisia taitoja, mutta heijastua myös mm. lukemiseen. Terapeutti suunnittelee kuntoutuksen muodon, mutta suurin osa itse työstä tehdään kotona. Terapiassa sovelletaan myös musiikkiterapiaa. (Suur-Helsingin sensomotorinen keskus 2010)

On olemassa myös tuoreita, ei tieteellisesti todistettuja terapiamuotoja, joilla moni on saanut positiivisia tuloksia lukihäiriön hoidossa. Niiden tehosta ollaan silti montaa mieltä. Mainitsen tässä vain asentohoidon ja Hemi-Sync® Audio Guidance Technology:n, mutta useampia hoitoja on olemassa. Asentohoito perustuu tasapainoainin hoitamiseen. Liikuttamalla koko vartaloa tietyllä tavalla, saadaan pää liikkeeseen, joka muistuttaa tasapainoainin kaarikäytävien soikeaa muotoa. Hemi-Sync perustuu kuulokkeilla kuunneltavaan musiikkiin ja ääniin. Taajuudet ovat tarkkaan mietittyjä erikseen kummallekin korvalle. Tämä stimuloi aivopuoliskojen välistä yhteistyötä. (Paatela 2006; Hemi-Sync® 2010)

6 LOPUKSI

Onko nuottilukihäiriö ongelma? Vastaukseni on - ei. Eikä siitä saa tehdä ongelmaa. Se on vain yksi ihmisen ominaisuus monen muun ominaisuuden joukossa (Liite 3). Opettajalle se on kuitenkin opetuksen sisältöä määrittelevä piirre. Opettajalle se tarkoittaa haastetta, opettajan tulee olla tarkempi ja enemmän mielikuvitusta hyödyntävämpi työssään. Opettajan tulee olla tietoinen oppilaalle soveltuvasta oppimateriaalista, selkeästä viestinnästä, opetussuunnitelmasta jne. Lisäksi kommunikaation merkitys kasvaa opettajan ja oppilaan välillä, sekä opettajan ja vanhempien välillä. Opettajan tulee kannustaa vanhempia olemaan lapsen tukena aina tarvittaessa, korostaa kärsivällisyyden tärkeyttä sekä heille että oppilaalle itselleen. Oppilaan on voitava tuntea oppimistilanne turvalliseksi, vapaaksi sekä innostavaksi, jotta musiikin opiskelu voi jatkua. Jos opettaja monen vuoden opettamisen jälkeen törmää ensimmäistä kertaa elämässään nuottilukihäiriöiseen oppilaaseen, voi opettajalla olla ongelmia suhteuttaa oma opetuksensa oppilaan tason, tavoitteiden ja tarpeiden mukaiseksi. Opetuksen tulisi olla oppilaslähtöistä. Asioita tulisi suunnitella ja tarkastella ensisijaisesti oppilaan kannalta – ei opettajan.

Eriyisesti opettajan on otettava huomioon oppilaan motivoiminen sekä itsetunnon kohentaminen. Opettajan tulee olla avoin ja herkkä seuraamaan oppilaan vointia sekä jaksamista. Sekä oppilaan että opettajan tulee kyetä nauttimaan ja innostumaan musiikista!

Minun piano-oppilaani edistyy nuottien lukemisessa hienosti, hän ei enää pelkää nuotteja vaan uskaltaa edes yrittää käyttää niitä. Käytämme nuotteja vain tutustumismielessä. Kaiken varsinaisen työskentelyn toteutamme ilman niitä. Tulevaisuudessa uskon hänen jatkavan ja nauttivan harrastuksestaan – ilman nuotteja.

LÄHTEET

Arjas, P. 2001. Iloa esiintymiseen –muusikon psyykkinen valmennus. Toinen painos. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Brand, V. 2000. Music and Dyslexia. Resource Room. 2.11.2010. http://www.resourceroom.net/gtld/ida_music.asp. Artikkelin: Music and Dyslexia. 2000. International Dyslexia Association quarterly newsletter, Perspectives, Winter 2000 vol. 26, no.1. 36-37 mukaan.

Grunwald, D. 1996. Anna persoonallisuutesi puhua. De muziek van de speler. Suom. Helasvuo, A. Helsinki: Sibelius-akatemia julkaisuja 11.

Hemi-Sync®. 1.11.2010. <http://www.hemi-sync.com/shopcontent.asp?type=HowHemiSyncWorks>.

Hintikka, A-M. & Strandén K. 2000. Dum och lat? Också du kan bli en Einstein. Handbok för dyslektiker. Tyhmästä ja laiskasta Einsteiniksi: näin autat lukivaikeuksista: käsikirja vanhemmille ja erilaisten oppijoiden kanssa työskenteleville. Övers: Moring, C. Helsingfors: Helsingin seudun erilaiset oppijat ry, Hero.

Hongisto-Åberg, M.; Lindeberg-Piiroinen, A, & Mäkinen, L. 1994. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Toinen painos. Tampere: Fazer Musiikki.

Kalat, J. W. Biological Psychology 2009. 10th Edition. Cengage Learning

Linnankivi, M.; Tenkku, & L, Urho, E. 1994 Musiikin didaktiikka. Toinen painos. Juva: WSOY.

Mielenterveyden keskusliitto. 1.11.2010.
http://www.mtkl.fi/tietopankki/mista_apua/psykoterapia/.

Opetushallitus 2002. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 1.11.2010.
http://www.oph.fi/download/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf.

Opetushallitus 2003. Lukion opetussuunnitelman perusteet. 1.11.2010.
http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 1.11.2010. http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf.

Paatela, A. 2006. Tasapainoastin toimintahäiriö. 1.11.2010.
<http://asentohoito.autta.fi/56>.

Ristad, E. 1982. A Soprano On Her Head. Utah: Moab.

Suomen musiikkiterapiayhdistys. 1.11.2010. www.musiikkiterapia.net.

Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. 1.11.2010. www.toimintaterapeuttiliitto.fi.

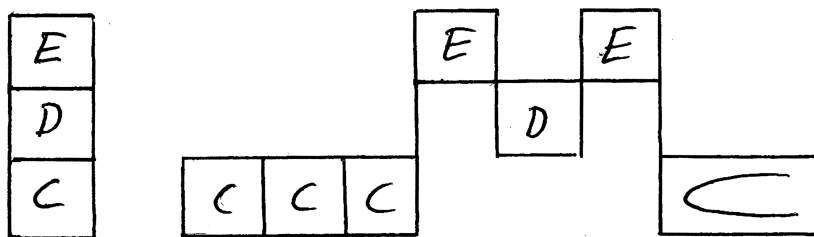
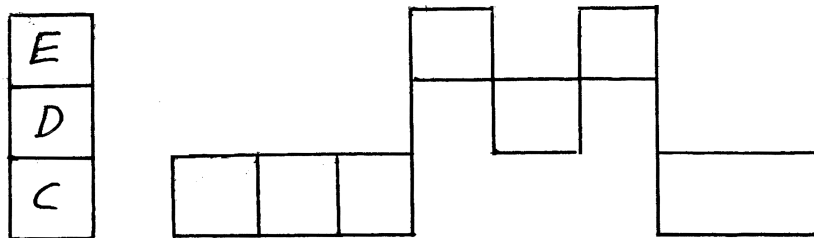
Suur-Helsingin sensomotorinen keskus. 1.11.2010.
<http://www.thalamusoy.com/index.php>

Talvenheimo-Pesu, A. 2003. Näkemyksiä toimintaterapiasta ja yhteistyön kehitysmahdollisuuksista –tutkimus Helsingin kaupungin koillisen suurpiirin kotihoitokeskuksessa. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden laitos.

Terapeija terapiakeskus. 1.11.2010. http://www.terapeija.fi/neuro_yleista.shtml.

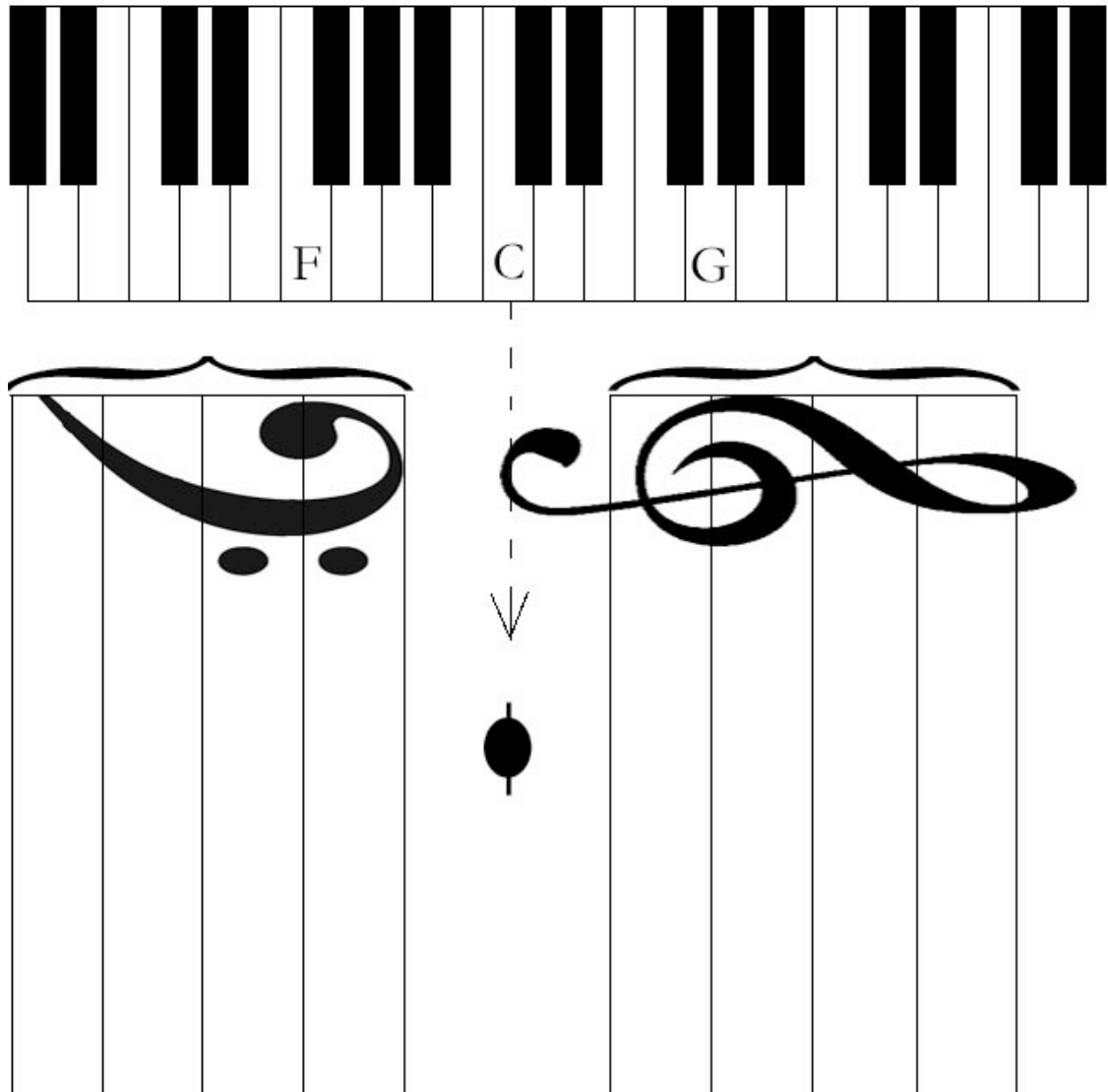
LIITTEET

Liite 1

Ylempi kuva on esimerkkitehtävä sellaisena kuin se oppilaalle annetaan. Alempi tehtävä on sama esimerkki täytettynä. Tällaisesta täytetystä laatikkonuotistosta oppilas soittaa kappaleen. Huomioitavaa on viimeisen laatikon ja sen sisällä olevan kirjaimen pituus vaakatasossa. Pidempi laatikko kuvaa pidempää nuottia. Oppilas osaa jo lyhyen tutustumisajan jälkeen vertailla laatikoiden kokoa sujuvasti. Tauko on esimerkiksi tyhjä ruutu. (Tytti Ruoho 2001).

Liite 2

Valkoiset koskettimet osuvat viivastolla olevien nuottien kanssa yhteen niin, että joka toinen kosketin on viivan päällä oleva nuotti ja joka toinen välissä oleva nuotti.

Liite 3

Dyslektikon kultaiset säännöt:

1. Olen hyvä sellaisena kuin olen.
2. Olen rakastamisen arvoinen sellaisena kuin olen.
3. Ansaitseen tulla hyväksytyksi ja arvostetuksi sellaisena kuin olen.
4. Olen älykäs, vaikka opinkin toisenlaisella tavalla.
5. Minä opin, vaikka opinkin jotkin asiat hitaammin kuin muut oppilaat.
6. Minä opin, vaikka teenkin sen eri tavalla kuin muut oppilaat.
7. Olen ahkera – usein ahkerampi kuin muut.
8. Olen luova – usein luovempi kuin muut.
9. Olen sosiaalisesti lahjakas – usein enemmän kuin muut.
10. Olen sisukas – usein enemmän kuin muut.

(Hintikka & Strandén 2000, 135. vapaa suomennos ruotsista)